

7. Sageder D. Terminology today : a science, an art or a practice? Some aspects on terminology and its development. Brno studies in English. 2010, vol. 36, iss. 1, pp. 123-134
8. Picht H., Draskau J. Terminology : An Introduction. The University of Surrey, Dept. of Linguistics and International Studies, 1985. 265 p.

REFERENCES:

1. Volyinets T. N. Sovremennyy russkiy yazyk. Spособy slovoobrazovaniya. (Modern Russian Language. Ways of word formation) Minsk: BGU, 2003. 32 p.
2. Golovin B.N. Kobrin, R.Yu. Lingvisticheskie osnovy ucheniya o terminah (Linguistic basic studies on terms). Moskva : Vysshaya shkola, 1987. 104 p.
3. D'yakov A. S., Kiyak T. R., Kudelko Z. B. Osnovi terminotvorenniya: semantichni ta sociolingvistichni aspekty (Basics of term-formation: semantic and socio-linguistic aspects) : monografiya. Kyiv: KM Academia, 2000. 216 p.
4. Ilina A.N., Kibasova S.G Slovoobrazovanie v sovremennoy angliyskoy yazyke (Word-formation in the modern English language): Uchebnoye posobie dlya studentov ekonomicheskikh spetsialnostey. Sankt-Peterburg: SPbGUEF, 2012. 90 p.
5. Lazebna N. V. Pragmatichnij aspekt suchasnykh angliyskikh tekstiv galuzi informatiki ta komp'yuternih tehnologiy (Pragmatic aspect of modern English texts in Computer Studies and Computer Science). Naukovij visnik Mizhnarodnogo humanitarnogo universitetu. Ser. Filologiya. 2014. Iss. 8(1). PP. 130–132.
6. Shelov S.D., Leychik V.M. Terminologicheskaya norma v osveschenii rossiyskikh lingvistov v period 70-80-h godov XX veka (Terminological norm in the researches of Russian linguists in 1970-80s). Terminologicheskij visnik : Zb. nauk. pr. Iss. 1. Kyiv : IUM NANU, 2011. PP. 7-18.
7. Sageder D. Terminology today : a science, an art or a practice? Some aspects on terminology and its development. Brno studies in English. 2010, vol. 36, iss. 1, pp. 123-134
8. Picht H., Draskau J. Terminology : An Introduction. The University of Surrey, Dept. of Linguistics and International Studies, 1985. 265 p.

УДК:811.111'374:378.147.091.31-059.1:615

DOI:<https://doi.org/10.31861/gph2020.823.220-225>

Томашевська А.
(Чернівці)

ВІДБІР НАВЧАЛЬНОГО ТЕКСТОВОГО МАТЕРІАЛУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ФАРМАЦЕВТІВ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ЧИТАННІ ТА ГОВОРІННІ У ПРОЦЕСІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Розглядається змістовий потенціал фахового навчального тексту в руслі content-language integrated підходу як компонента концептуальної технології інтегрального формування лексичної компетентності студентів-фармацевтів; обґрунтовано критерії відбору текстового матеріалу з метою коректної організації самостійного читання студента-фармацевта; окреслено одиниці дидактичного матеріалу – професійно орієнтовані тексти (навчальна стаття з підручника, медична інструкція до застосування лікарських засобів).

Ключові слова: навчальний текст, змістовно-мовний підхід, критерії відбору, студенти-фармацевти.

Рассматривается содержательный потенциал профессионального учебного текста в русле content-language integrated подхода как компонента концептуальной технологии интегрального формирования лексической компетентности студентов-фармацевтов; обоснованы критерии отбора текстового материала с целью корректной организации самостоятельного чтения студента-фармацевта; обозначены единицы дидактического материала - профессионально ориентированные тексты (учебная статья из учебника, медицинская инструкция к применению лекарственных средств).

Ключевые слова: учебный текст, содержательно-языковой подход, критерии отбора, студенты-фармацевты.

The professional textual potential in terms of the content-language integrated learning approach as a component of the conceptual technology of lexical competence integral forming is considered; the criteria of textual material selection taking into consideration the correct organizing students-pharmacists' individual reading have been substantiated; the units of educational material - professionally oriented texts (a didactic article from the textbook and medical instruction on applying medicines, patient information leaflet) have been outlined. Based on the certain scientific sources analyzing it is offered the technique of criteria selection for texts which are defined as following: authenticity (conditional authenticity), topicality, informational content, frequency of using selected lexical units, availability and feasibility, the scope of the text.

The procedure of educational material selection focuses on the factor, that all the texts should be integral, coherent, completed in content and meaning, accessible in the linguistic aspect, informationally saturated, be interesting in content and motivate students to read and study the language, be different in terms of functional conditionality, depending on the students' learning level and their ability to read and interpret. The carried out experiment among 57 students-pharmacists of the Bukovinian State Medical University in order to check the methodology efficiency of the prospective pharmacists' English lexical competence developing in reading and speaking through self-directed learning has been described. Taking into consideration the substantiated criteria 49 professional texts and 750 terms have been determined.

Keywords: educational text, content-language approach, self-directed study, reading, selection criteria, pharmacy students.

Вступ та постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства важливим компонентом підготовки будь-якого фахівця є оволодіння іншомовною комунікативною компетентністю, яка забезпечує можливість спілкування у міжкультурному просторі, отримання необхідної інформації з метою її використання в подальшій професійній діяльності. Зазначені тенденції повною мірою стосуються і вищої фармацевтичної освіти. Сьогодні вчені-методисти і викладачі-практики зазначають, що до викладання англійської мови спеціального вжитку у вищих закладах освіти має застосовуватися новий підхід, який би базувався на принципах забезпечення мотиваційної достатності, проблемності, інтегрованості навчання чотирьох видів мовленнєвої діяльності, автономії студентів, їх особистісної орієнтації. Такому підходу відповідає специфіка навчання іноземної мови в медичному ВНЗ, яка полягає в зорієнтованості на професійні потреби майбутніх лікарів, переважно пов'язаних з необхідністю читання спеціальної медичної літератури та документації, обміном інформацією із зарубіжними колегами.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні проте, що високого рівня сформованості лексичної компетентності в читанні та говорінні можна досягти за умов покращення організації навчального процесу; удосконалення критеріїв відбору текстів та оцінювання результативності одержаних знань.

Для визначення стану викладання англійської мови у майбутніх фармацевтів, які здобувають освіту за спеціальністю 226, «Промислова фармація», ми провели опитування 57 студентів на основі емпіричного методу наукового спостереження за процесом навчання на кафедрі іноземних мов Буковинського державного медичного університету (БДМУ) та вивчення досвіду викладачів. Ключові питання анкети мали за мету з'ясувати стан викладання англійської мови для студентів фармацевтичних спеціальностей. Текст опитувальника включав 18 питань (Чи вважаєте Ви важливим знання англійської мови?; Чи думаєте Ви, що англійська мова потрібна Вам для подальшої професійної діяльності?; Чи задоволені Ви власним рівнем знань?; Які труднощі Ви відчуваєте під час читання професійних текстів англійською мовою?; Які труднощі Ви відчуваєте під час говоріння англійською мовою? et al). За результатами опитування 97 % студентів відзначили важливість знання англійської мови в сучасному світі, а 71 % опитаних вважають, що їм знадобиться англійська мова для здійснення професійної діяльності (для спілкування з іноземними колегами (43 %), для читання англійських професійних текстів (57 %), для спілкування з клієнтами (32 %), при можливій роботі за кордоном (65 %)) [10, с. 279].

Таким чином, результати опитування свідчать про те, що більшість студентів вважають свій рівень володіння англійською мовою невисоким, але усвідомлюють важливість її вивчення.

Мета дослідження – аналіз та визначення критеріїв відбору фахового текстового навчального матеріалу, в основі якого лежать положення Content Language Integrated Learning (CLIL) для читання під час самостійної роботи (СР) студентів-фармацевтів.

Це зумовлює необхідність вирішення таких **завдань**:

1. описати сутність змістовно – мовної технології навчання, до фахового аспекту якої відносимо професійний текст, як джерело отримання для студентів-фармацевтів навчально довідкової інформації;

2. визначити основні критерії відбору навчального текстового матеріалу, виділених науковцями, конкретизувати їх типовими для фахового контенту субмови “Фармація” з урахуванням комунікативно-функціонального підходу відповідно до цілі дослідження.

Літературний огляд. Питання відбору навчального матеріалу для формування іншомовної лексичної компетентності досліджували низка науковців: Н. П. Жовтюк (2015), Ю. М. Кажан (2012), І. І. Липська (2010), К. А. Митрофанова (2010), А. В. Палецька-Юкало (2018), Ю.О. Семенчук (2007), З. К. Соломко (2014), І. Ю. Чорна (2017) та ін. Зарубіжні дослідники Selinker, L. (1981), Hutchinson, T., Water, A. (1987), Oxford, R. (2008), Brieger, N. (2006), Swales, J.N. (2000) вважають, що навчальні тексти для читання та аудіювання мають бути автентичними, оскільки навчання спілкування можливе лише за умови використання матеріалів, які запозичені з життя носіїв мови.

У методичній літературі існують різні критерії відбору текстів залежно від мети навчання. Так, Solmecke, G. (1997) виділяє обсяг тексту, тип тексту, відповідність тематиці, а також складність тексту, яка визначається відсотком незнайомої лексики, можливістю реалізації здогадки про значення незнайомих слів, складності синтаксису та змісту. Своє бачення визначення одиниць відбору навчального матеріалу представляє З. К. Соломко та виділяє серед них словоформи, словосполучення, речення, в яких містяться зазначені слова та словосполучення, а також тексти для читання [8; с. 91]. Погоджуємось із Ю. О. Семенчуком, що основним джерелом відбору фахової термінологічної лексики є тексти зі спеціальності [7, с. 67]. Фахові тексти трактують як засіб формування та розвитку мовно-професійної майстерності, підвищення культури спілкування із використанням термінів, розвитку професійно орієнтованої ерудиції майбутніх фахівців, розширення фахових знань [6, с. 13].

Цінним для нас є висновок науковця І. П. Задорожної, яка обґрунтовує доцільність використання різних типів текстів – фахових, науково-популярних, повсякденного спілкування у самостійному читанні студентів, важливим фактором яких є сучасність проблематики, що відповідає їх інтересам [5, с. 238-240].

Т. М. Дрідзе стверджує, що інформативність є однією з найважливіших характеристик спеціального тексту. При цьому йдеться не про абсолютну кількість інформації, а лише ту, яка стане важливою читачеві [3, с. 174].

Н. П. Жовтюк пропонує такі критерії відбору текстів для формування лексичної компетентності у процесі навчання англійської мови після німецької: автентичності, посильності та доступності, тематичності, інформативності, комунікативної спрямованості, наявності в текстах лексичних одиниць, подібних в англійській та німецькій мовах [4, с. 83].

Л. С. Бірецька при створенні методики формування англomовної лексичної компетентності майбутніх лікарів відбір текстів здійснювала за критеріями: автентичності, актуальності та професійно-інформативної цінності, міжпредметної координації [1, с. 71–73].

Незважаючи на значну увагу вчених методистів до узагальненості загально методичних принципів відбору навчального текстового матеріалу для формування ЛК ми можемо констатувати, що на теперішній час недослідженим залишається проблема концепції content-language teaching спеціалістів фармацевтичного профілю. Усе зазначене і зумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Виклад основного матеріалу. У педагогічній науці досліджувалися різні аспекти проблеми конструювання змісту фармацевтичної освіти студентів немовних вишів. Змістовно-мовний підхід, який передбачає домінування предметної сторони змісту навчання над його мовною, має визначати склад мовного матеріалу і у якій послідовності він повинен бути включеним до навчання.

Метод змістовно-мовного інтегрованого навчання (Content and Language Integrated Learning – CLIL), запропонований у 1993 році Майклом Л’юїсом (Michael Lewis) та удосконалений у 2014

Х'ю Делларом та Ендрю Волклі (Hujh Dellar, Andrew Walkley), покликаний і здатний забезпечити негайний зворотний зв'язок та прогрес. Змістовно-мовне інтегроване навчання керується чотирма навчальними складовими: граматикою, вокабуляром, функціональністю та змістом – у рівних пропорціях з акцентом на лексичному підході.

До змісту вищезгаданого фахового аспекту навчання відносимо в якості предметно-мовного компонента оволодіння лексичною компетентністю професійний текст, робота над яким є засобом розвитку вмінь читання та вивчення спеціальної термінології, розуміння професійної літератури та фахових директивних документів (анотації до ліків, медичних інструкцій на зовнішній упаковці лікарського препарату, аббревіатур та скорочень, типових для фармацевтичної та фармакологічної спеціальної літератури).

Професійна спрямованість мовленнєвої іншомовної діяльності припускає використання для цих цілей текстів, які повинні відповідати предметним знанням студентів, щоб іноземна мова могла бути засобом поглиблення професійних знань, а також активізації самостійної розумової діяльності. Як зазначають Ю. О. Семенчук, Л. С. Соловей, О. Б. Тарнопольский, фахова змістовно-мовна технологія навчання збільшує можливості ефективного цільового засвоєння нормативного корпусу професійної інформації і ситуативно-прогнозованого специфічного ділового спілкування, сприяючи збагаченню загального і професійно-орієнтованого термінологічного словникового запасу як фундаментальної парадигми плідної інтерактивної мовленнєвої діяльності студентів.

Аналіз методичної літератури засвідчив значну розробленість проблеми визначення критеріїв відбору текстового матеріалу, який виконує навчальну функцію. В методичній науці, наукових працях такі два поняття як принципи відбору і критерії відбору навчального матеріалу часто використовуються як цілком рівноправні поняття, отже, далі ми будемо вживати поняття критеріїв відбору; розуміємо їх значення у плані вимог, яким повинні відповідати обрані одиниці відбору. Критерії відбору матеріалів відзначаються як основні ознаки, що стосуються змісту, структури й обсягу повідомлень, за допомогою яких матеріал оцінюється з метою його використання чи невикористання відповідно до цілей навчання.

Розглянемо критерії відбору навчальних текстів, які доречно застосовувати для формування лексичної компетентності у читанні в процесі самокерованого навчання студентів фармацевтів. На основі проаналізованих досліджень, з урахуванням тематики нашої наукової розвідки, особливостей мови фармації виділяємо такі критерії відбору текстів: якісні (автентичності, тематичності, інформативності, насиченості відібраними лексичними одиницями, доступності та посиленості); кількісний – обсягу тексту.

Критерій автентичності передбачає відбір текстів, написаних носіями мови для носіїв мови, а не з навчальною метою. Ми підтримуємо думку С. К. Фоломкіної, що будь-який текст, створений носіями мови для реальної комунікації інших носіїв, може рахуватись автентичним за умови, що його доцільно використовувати в навчальному процесі. При цьому дослідниця пропонує вважати навчальним будь-який текст (автентичний, адаптований чи складений авторами навчальних матеріалів), який використовується для навчання [11, с. 20].

Ідея методично підготовлених текстів широко представлена в науковій літературі. Так, Р. Скарселла (R. Scarcella) виокремлює напівавтентичні (semi-authentic texts) та відредаговані автентичні (edited authentic texts) тексти, Дж. Хармер (J. Harmer) – «пристосовані» автентичні тексти (roughly-tuned authentic texts), Є. В. Носонович – навчально-автентичні тексти (leaning authentic texts).

У зв'язку з тим, що навчання англійської мови здійснюється на молодших курсах і студентам може бути складно розуміти автентичні фахові тексти, вважаємо, що варто включати також умовно-автентичні тексти, створені носіями мови для іноземців у навчальних цілях, а також адаптовані автентичні тексти. Стосовно останнього, як і О. Б. Тарнопольський, ми стверджуємо, що адаптація тексту носіями мови може забезпечити дотримання автентичності [9, с. 79]. Разом із тим, ми не заперечуємо можливості адаптації автентичного тексту викладачем, якщо існує така потреба.

Критерій інформативності передбачає за допомогою тексту представити студентам інформацію, яка їм невідома, або інформацію, яка розширює відому. Інформативність є однією з найважливіших характеристик спеціального тексту. При цьому йдеться, на нашу думку, не про абсолютну кількість інформації, а лише ту, яка стане важливою читачеві.

До показників інформативності відносять: екстралінгвістичні характеристики тексту; лінгвістичні показники, які відображають мовні особливості тексту; смислову насиченість тексту.

Т. І. Горпініч висловлює тезу про доцільність визначення мінімального рівня смислового навантаження для того, щоб студент не відчував інформаційного перенасичення і сприймав інформацію без спотворень, повністю. [2, с. 26–27].

Ще один критерій – тематичності – означає відбір текстів у межах тем, окреслених програмою. Корпус тем Pharmacy; Pharmaceutical Botany; Pharmaceutical Chemistry; Drug Classes; The Chemist's Service, Management & Marketing склав основний контент укладеної нами професійної карти дисципліни «Англійська мова для фармацевтичних спеціальностей»; основними критеріями відбору були актуальність, репрезентативність, здатність реалізації.

Отже, ґрунтуючись на уточненні професійних потреб майбутніх фармацевтів та урахуванні вимог профілюючих фармацевтичних кафедр, зміст навчального курсу з іноземної мови в БДМУ спрямовується на навчання англійської мови за професійним спрямуванням, а саме: робота зі спеціалізованим підручником, добір текстового матеріалу для індивідуального самостійного читання, розробка мовленнєвих завдань, оволодіння вузькогалузевою термінологією.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином аналіз сучасних публікацій та положення, висвітлені в статті, дають змогу дійти висновку: ● при структуровані предметної області професійно-мовного навчання для студентів фармацевтів важливо враховувати скерованість на контент конкретної сфери діяльності на прикладі спеціалістів-провізорів, спеціалістів-фармацевтів, спеціалістів-фармакологів для розвитку фахово-орієнтованого self-directed навчання у ракурсі релевантних комунікативних навичок та інформаційних потреб; ● доведено, що відбір текстів ефективно здійснювати за таким алгоритмом: вибір джерела за критерієм автентичності □ встановлення кореляції з програмною тематикою (критерій тематичності) □ аналіз нової, професійно значимої інформації, її обсягу (критерій інформативності) □ визначення наявності відібраних лексичних одиниць (критерій насиченості) □ аналіз лексичного, граматичного, матеріалу, представленого в тексті, фахової складності тексту (критерій доступності й посильності). Визначено критерії відбору лексичних одиниць: уживаності та частотності, тематичності, функціональності, наявності еквівалента в латинській мові, врахування професійної сфери спілкування. Описано алгоритм відбору навчального матеріалу. Усе викладене в запропонованій статті, було покладено в основу виданого навчального посібника “Professional Reading&Speaking. An English Integrated Skills Course for Pharmacy Students”, а також словника-мінімуму англійської фармацевтичної термінології (з латинськими та українськими відповідниками)

Перспективним напрямом подальших наукових розвідок є дослідження формування в майбутніх фармацевтів англомовної лексичної компетентності в аудіюванні та письмі в процесі самостійної роботи, в тому числі із залученням інформаційно-комунікаційних технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бірецька Л. С. Формування англомовної лексичної компетентності майбутніх лікарів у професійно орієнтованому читанні: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Київ. нац. лінгв. ун-т. Київ, 2015. 22 с.
2. Горпініч Т. І. Методика формування професійної англомовної компетентності у читанні у майбутніх фармацевтів з урахуванням індивідуально-когнітивних стилів навчання: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Терноп. нац ун-т імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2014. 300 с.
3. Дридзе Т. М. Проблемы чтения в свете информативно-целевого подхода к анализу текста. Проблемы социологии и психологии чтения. Москва, 1975. С. 173–174.
4. Жовтюк Н. П. Методика формування у майбутніх учителів лексичної компетентності у процесі навчання англійської мови після німецької: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Терноп. нац. пед. ун-т. ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2015. 317 с.
5. Задорожна І. П. Теоретико-методичні засади організації самостійної роботи майбутніх учителів з оволодіння англомовною комунікативною компетенцією: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 / Київ. нац. лінгв. ун-т. Київ, 2012. 770 с.
6. Кусько К. Я. Лінгвістика тексту за фахом. Лінгводидактична організація навчального процесу з іноземних мов у вузі. Львів: Світ, 1996. С. 5–29.

7. Семенчук Ю. О. Формування англомовної лексичної компетенції у студентів економічних спеціальностей засобами інтерактивного навчання: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Київ. нац. лінгв. ун-т. Київ, 2007. 280 с.
8. Соломко З. К. Зміст і структура лексичної компетенції як складника фахової компетенції майбутніх юристів. Вісник Київського Національного Лінгвістичного Університету. Серія Педагогіка та психологія. 2011. Вип. 20. С. 80–93.
9. Тернопольський О. Б. Методика навчання мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі. Дніпропетровськ: Вид-во ДУЕП, 2005. 248 с.
10. Томашевська А. Ю. Формування у майбутніх фармацевтів англомовної лексичної компетентності в читанні та говорінні у процесі самостійної роботи: дис...канд.пед.наук: спец. 13.00.02, Теорія та методика навчання (германські мови), (011 – Освітні, педагогічні науки). – / А. Ю. Томашевська; ВДНЗ «Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка» - Тернопіль, 2019 р. – 279 с.
11. Фоломкина С. К. Методика рецептивного і репродуктивного оволадення іностранным языком. Иностранные языки в школе. 2010. № 4. С. 10–19.

REFERENCES

1. Biretska L. S. Formuvannia anhlomovnoi leksychnoi kompetentnosti maibutnikh likariv u profesiino orientovanomu chytanni: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.02 / Kyiv. nats. linhv. un-t. Kyiv, 2015. 22 s.
2. Horpinich T. I. Metodyka formuvannia profesiinoi anhlomovnoi kompetentnosti u chytanni u maibutnikh farmatsevtiv z urakhuvanniam indyvidualno-kohnityvnykh styliv navchannia: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.02 / Ternop. nats un-t imeni Volodymyra Hnatiuka. Ternopil, 2014. 300 s.
3. Dridze T. M. Problemy chtenija v svete informativno-celevogo podhoda k analizu teksta. Problemy sociologii i psihologii chtenija. Moskva, 1975. S. 173–174.
4. Zhovtiuk N. P. Metodyka formuvannia u maibutnikh uchyteliv leksychnoi kompetentnosti u protsesi navchannia anhliiskoi movy pislia nimetskoj: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.02 / Ternop. nats. ped. un-t. im. V. Hnatiuka. Ternopil, 2015. 317 s.
5. Zadorozhna I. P. Teoretyko-metodychni zasady orhanizatsii samostiinoi roboty maibutnikh uchyteliv z ovolodinnia anhlomovnoiu komunikatyvnoiu kompetensiieiu: dys. ... d-ra ped. nauk: 13.00.02 / Kyiv. nats. linhv. un-t. Kyiv, 2012. 770 s.
6. Kusko K. Ya. Lihvistyka tekstu za fakhom. Lihvodydaktychna orhanizatsiia navchalnoho protsesu z inozemnykh mov u vuzi. Lviv: Svit, 1996. S. 5–29.
7. Semenchuk Yu. O. Formuvannia anhlomovnoi leksychnoi kompetentsii u studentiv ekonomichnykh spetsialnostei zasobamy interaktyvnoho navchannia: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.02 / Kyiv. nats. linhv. un-t. Kyiv, 2007. 280 s.
8. Solomko Z. K. Zmist i struktura leksychnoi kompetentsii yak skladnyka fakhovoi kompetentsii maibutnikh yurystiv. Visnyk Kyivskoho Natsionalnoho Lihvistychnoho Universytetu. Serii Pedahohika ta psykholohiia. 2011. Vyp. 20. S. 80–93.
9. Tarnopolskyi O. B. Metodyka navchannia movlennievoi diialnosti u vyshchomu movnomu zakladi. Dnipropetrovsk: Vyd-vo DUEP, 2005. 248 s.
10. Tomashevska A. Yu. Formuvannia u maibutnikh farmatsevtiv anhlomovnoi leksychnoi kompetentnosti v chytanni ta hovorinni u protsesi samostiinoi roboty: dys...kand.ped.nauk: spets. 13.00.02, Teorii ta metodyka navchannia (hermanski movy), (011 – Osvitni, pedahohichni nauky). – / A. Yu. Tomashevska; VDNZ «Ternopilskyi natsionalnyi pedahohichniy universytet im. V. Hnatiuka» - Ternopil, 2019 r. – 279 s.
11. Folomkina S. K. Metodika receptivnogo i reproduktivnogo ovladenija inostrannym jazykom. Inostrannye jazyki v shkole. 2010. № 4. S. 10–19.